

Prediker 10: 4-20

Het is al weer een tijdje geleden dat ds. Arie vd Veer een boekje uitgaf met Nederlandse spreekwoorden die uit de bijbel afkomstig zijn. Veel landgenoten kennen het spreekwoord nog wel, maar hebben geen benul van de oorsprong. Ik zal een paar voorbeelden noemen:

- Wat gij niet wil dat u geschiedt doet dat ook een ander niet (Matt.7:12)
- Waar het hart vol van is loopt de mond over (Luk. 6:45)
- De harp aan de wilgen hangen (Psalm 137:2)
- Parels voor de zwijnen gooien (Matt.7:6)
- De splinter in het oog van de ander wel zien, maar de balk in je eigen oog niet (Matt. 7:3)

Dat geldt ook voor het spreekwoord 'wie een kuil graaft voor een ander, valt er zelf in'. Dit spreekwoord komen we bijna letterlijk tegen in Spreuken 26:27. Ook in Prediker 10 komen we het spreekwoord tegen. In het Nederlands heeft het spreekwoord ongeveer dezelfde betekenis als 'boontje komt om z'n loontje'. Maar hier heeft het spreekwoord een andere betekenis. Prediker is nog altijd het aardse leven onder de zon aan het observeren. En tijdens dat aardse leven kan je van alles overkomen. Soms overkomen je dingen door je eigen dwaasheid, maar zelfs als je behoedzaam handelt kan het je overkomen dat je door een ongeval wordt getroffen. Je kunt met je werk bezig zijn en terwijl je alle voorzorgsmaatregelen hebt getroffen overkomt je een bedrijfsongeval. Iemand die een muur afbreekt – en daarbij moeten we dan denken aan die muurtjes die als afscheidingen dienst doen met van die opgestapelde stenen – die kan maar zo door een slang gebeten worden die zich tussen de stenen verborgen houdt. En als je een steenhouwer bent kun je, al doe je nog zo voorzichtig, getroffen worden door splinters of losgeraakt steen. Hetzelfde geldt voor iemand die hout probeert te kloven. Ook daarbij kun je gewond raken, bijvoorbeeld als je bij plotseling losraakt van de steel. Op dezelfde manier kan het ook gebeuren dat je in een kuil valt die je zelf hebt gegraven. Hier wordt het beeld gegeven van een jager die een val zet voor een wild dier. Het is dus niet een kuil voor een ander mens! Wie op jacht is zonder slechte bedoelingen kan toch maar zo door onheil getroffen worden en in z'n eigen val terecht komen. Zelfs als je met wijsheid je werk doet is er geen garantie in deze gebroken wereld dat je niets

overkomt. Een ongeluk ligt maar zo op de loer. Vaak zonder dat je er iets aan kunt doen.

Het is natuurlijk nog veel dommer als je iets overkomt door je eigen dwaasheid. Daarvan geeft Prediker in dit gedeelte ook verschillende voorbeelden. Stel je nu eens voor dat degene die boven jou is gesteld kwaad op je is. Predikers advies is dan dat je jezelf gedeisd houdt. Wie er keihard tegenin gaat zaagt aan de poten onder z'n eigen stoel. In onze tijd is dit allemaal wat moeilijker voor te stellen. Wij leven in een land waar je de vrijheid hebt te zeggen wat je wilt. Een land waar cabaretiers grappen maken over de koning en koningin of over regeringsleiders. Maar dat was onmogelijk in de tijd van de bijbel. En ook vandaag is dat in veel landen onmogelijk. De Turkse regeringsleider Erdogan is in alle staten nu de Duitse cabaretier Jan Böhmermann het gewaagd heeft om een beledigend gedicht over hem voor de ZDF televisie voor te lezen. Los van de vraag of het verstandig en fatsoenlijk is wat in het gedicht gezegd werd, is het duidelijk dat in Turkije het 'not done' is om een dergelijk beledigend gedicht voor te dragen. Dat was in Predikers tijd ook zo. Predikers advies is: hou je mond. Zo voorkom je groter onheil. Wie in een dergelijke situatie terugbijt of terugslaat verliest het altijd. Al heb je alle gelijk van de wereld, houd je kiezen op elkaar. Want het is nu eenmaal een feit dat in deze wereld dwazen op hoge posten gesteld worden en aanzienlijken en wijzen het met een gewoon baantje moeten doen. Zo is het in de wereld nog steeds. Wie af en toe naar het geklets op TV kijkt van 'over het paard getilde ijdeltuiten' weet wat Prediker bedoelt. Mensen die echt wat te zeggen komen niet aan het woord, en de dwazen vullen onze woonkamers met vulgair gezwam of met platvloers 'vermaak'. Prediker beklagt helemaal de landen bij wie dwazen de macht in handen krijgen. De koning zal maar een kind zijn, of een koning die al 's morgens vroeg een feestmaal houdt, waarbij uiteraard flink gegeten en gedronken wordt. Denkt u maar aan koning Belsassar van Babel. Terwijl de legers van de Meden en Perzen in aantocht zijn houdt hij een feestmaal met het gouden en zilveren gerei dat uit de tempel van Jeruzalem afkomstig is. Deze dwaze koning zal de volgende dag de zon niet meer zien opkomen (Daniël 5). Zulke luie koningen zijn even erg als mensen die hun huis niet onderhouden waardoor het gebinte van hun huis in elkaar zakt of het dak gaat lekken. Je bent te beklagen als je te maken hebt met een dergelijke koning die zijn eigen huis en land te gronde richt. Maar toch blijft Predikers advies: houd je mond! Vervloek de koning zelfs niet in je

gedachten of in je slaapkamer, want de muren hebben oren. De vogels zouden het geluid van jouw vervloekingen nog overbrengen. In deze wereld is zoveel ijdelheid en dwaasheid dat het beter is voor je veiligheid om er het zwijgen toe te doen.

In dit gedeelte valt weinig positiefs op te merken. We leven in een gekke wereld waar dwazen het vaak voor het zeggen hebben. En zelfs als wij zelf met wijsheid te werk gaan kunnen we nog door onheil getroffen worden. Zo ernstig is het gesteld met het leven onder de zon. In dit hoofdstuk kijkt Prediker niet verder dan het aardse leven. Dat doet hij bewust. Hij wil ons duidelijk maken dat het ondermaanse leven nooit volledig voldoening zal geven. Dan moeten we verder kijken. Maar dat gaat Prediker pas in het laatste hoofdstuk doen. Dan kijkt hij omhoog naar waar God is en troost hij zich met de gedachte dat God gaat rechtspreken en rechtzetten wat nu krom is. Maar vandaag houdt Prediker de spanning er nog even in en houdt hij zijn conclusie nog voor zich zodat het goed tot ons doordringt dat ons hele aardse bestaan doortrokken is van ijdelheid en lucht en leegte.

Amen